

NOTISER

Rolf Kjellström: *Samernas liv*. Carlssons, Stockholm 2000. 299 s., ill. ISBN 91-7203-930-2.

Samernas liv är en populärvetenskaplig redogörelse över en svensk minoritets historia som de flesta svenskar vet förvånansvärt lite om. Vad svenskarnas okunskap beror på kan ha flera förklaringar, men det är inget som Rolf Kjellström diskuterar i sin bok. Den är istället en redogörelse för samernas historia fram till tidigt 1900-tal. Boken, skriver Kjellström själv i inledningen, är nästan som en fotoutställning med förklarande texter.

Inledningsvis får läsaren kunskap om vilket geografiskt område samerna lever i, vem som är same, och också om samernas historia så som den gestaltats från den romerske historieskrivaren Tacitus (100 e.Kr.) fram till svensken Jacob Fellman som 1906 utkom med boken *Anteckningar under min vistelse i Lappmarken*. Därefter beskriver Kjellström de samiska näringarna. Samerna jagade bland annat med spjut, armborst och pilbågar, och man fångade sitt byte med olika typer av fällor. Även fiske var vanligt förekommande. Genom en mängd foton och teckningar redogör Kjellström även för relationen till renarna, en inte helt okomplicerad historia där renen varit betydelsefull både i samernas dagliga kamp för överlevnad och i den religiösa utövningen.

I kapitlet om samernas materiella kultur skriver Kjellström om samernas bostäder, slöjdande, fortskaffningsmedel och dräkter. I nästkommande kapitel kan man läsa om den religiösa utövningen, om nåjden, kultplatserna, trumman, kristnandet och læstadianismen, litteraturen, musiken, konsten och medicinen. I bägge dessa kapitel är det samernas förhållande till naturen som framhålls, hur de yttre förutsättningarna har format en hel grupp. Först i det sista kapitlet, om social kultur, skriver Kjellström om samerna själva. Det handlar om hur samhället var organiserat, hur barnen bars, döptes och namngavs, om giftermål och begravning, och även om samernas förhållande till övermakten.

Kjellströms berättelse har ett utifrånperspektiv, där samernas historia och näring, deras materiella och andliga kultur och sociala organisation redovisas. Samernas egna röster, och även ickesamernas, är dolda bakom ett fantastiskt bildmaterial som hämtats ur Nordiska museets lapska arkiv. Söker man kunskap om samernas historia före 1900-talets början är Kjellströms bok alldeles utmärkt. Om man däremot vill veta något om samernas situation idag, hur moderna samhällen påverkat samekulturen, eller hur snöskotrar och helikoptrar kommit att utveckla renskötseln, eller om turistindustrin och samerna, får man söka sig till annan litteratur. Därför skulle *Samernas historia* kanske vara en mer passande titel.

Magnus Gudmundsson, Stockholm

Ebbe Schön: *Folktro från förr*. Carlssons, Stockholm 2001. 360 s., ill. ISBN 91-7203-420-3.

För svenska folket är Ebbe Schön väl känd som berättare av bondesamhällets folktrö och sägner i ett stort antal radio- och TV-program. Sitt material hämtar han ur det nära nog outtömliga Folkminnesarkivet vid Nordiska museet i Stockholm, där han varit chef under många år.

Schön är också en flitig skribent inom samma område. I *Folktro från förr* han han samlat två av sina tidigare rikt illustrerade berättelsesamlingar med titlarna *Älvor, vättar och andra väsen* (1986) och *Folktrons år* (1989). Berättelserna har ett i mitt tycke härligt medryckande språk som är helt hans eget. *Folktro från förr* innehåller exakt samma berättelser som de tidigare volymerna, men en viss bearbetning och redigering av stoff, källor och litteratur samt bildmaterial har skett. Därigenom har framställningen fått en lyckosam uppfreskning layoutmässigt. Varje berättelse har exempelvis fått en passande rubrik i marginalen som gjort boken överskådlig och lätt att hitta i. Det goda intrycket dras emellertid ner rejält av den nya käll- och litteratur-